

การปรับตัวของผู้สูงอายุภายใต้สถานการณ์โควิด-19*

THE ADAPTATION OF ELDERLY DURING COVID-19 PANDEMIC

เพ็ชรรัตน์ ไสยสมบัติ, ดลฤดี สุวรรณศิริ
Petcharat Saisombut, Donrudee Suwankiri
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Srinakharinwirot University, Thailand
Email: Petcharatsb@gmail.com

Received 10 December 2022; Revised 16 February 2022; Accepted 28 March 2022.

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบวิธีการปรับตัวของผู้สูงอายุภายใต้สถานการณ์โควิด-19 ในประเทศไทยและต่างประเทศ และศึกษาปัญหาอุปสรรคของผู้สูงอายุในการปรับตัวภายใต้สถานการณ์ดังกล่าวในประเทศไทย เป็นการวิจัยแบบผสม โดยการวิจัยเชิงปริมาณเป็นการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม และวิเคราะห์ด้วยการถดถอยโลจิสติกทวิภาคเพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างการปรับตัวกับปัจจัยส่วนบุคคล ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลผ่านการวิจัยเอกสารเพื่อทำความเข้าใจการปรับตัวของผู้สูงอายุในต่างประเทศ และสัมภาษณ์ผู้สูงอายุในประเทศจำนวน 5 คน เพื่อดูการปรับตัวในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค

ผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุร้อยละ 99 รับทราบถึงการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ครึ่งล่าสุด (ระลอกที่ 3 จากสื่อโทรทัศน์และข้อมูลข่าวสารรอบตัว อาจกล่าวได้ว่าการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อโทรทัศน์อาจเป็นช่องทางการสื่อสารและการกระจายข้อมูลที่ดีและเหมาะสมให้กับผู้สูงอายุ และเมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ กับการปรับตัวพบว่า อายุ ระดับการศึกษา และผลกระทบจากมาตรการมีผลต่อการปรับตัวของผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในเชิงคุณภาพ จากการศึกษาเอกสารพบว่าการปรับตัวของผู้สูงอายุในประเทศญี่ปุ่น เกาหลี สิงคโปร์ เวียดนาม และไทย มีความแตกต่างกันตามบริบททางสังคม วัฒนธรรม การเมือง เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี โดยทุกประเทศมีการนำเทคโนโลยีมาเป็นสื่อกลางในการลดช่องทางการติดต่อและลดการแพร่กระจายของเชื้อ และมีนโยบายเยียวยาด้านเศรษฐกิจเพื่อชดเชยรายได้ และการดูแลสุขภาพ สำหรับข้อมูลจากการสัมภาษณ์พบว่า ผู้สูงอายุในไทยประสบปัญหาการทำงานและรายได้ที่สูญเสีย ซึ่งต้องการให้ภาครัฐช่วยเหลือด้านการทำงานและเงินสนับสนุน

คำสำคัญ: การปรับตัว , ผู้สูงอายุ , โควิด-19

Abstract

The purposes of this research were to contrastive study in adaptation's methods of the elderly during a COVID-19 pandemic in Thailand and foreign countries and to study problems and obstacles of the elderly in self adaptation during a pandemic in Thailand. This study used the mixed method research. By quantitative research, data was collected by a questionnaires and analyzed by Logistic Regression Analysis to explain the relations between the elderly's adaptation and the personal factors. For qualitative research, a documentary research was applied for understanding of policies and measure implemented in foreign countries about the elderly's adaptation. As for interviewing, 5 elders were interviewed to see their adaptation thereof.

The findings are that 99 percent of the elderly were informed about COVID-19 through television. This might be confirmation that the appropriate way to get information about the pandemic to elderly people would be via television. Moreover, the study found the association between age, educational level, and effects from the measure and the elderly's adaptation. The qualitative research from documentary reviews found that the elderly's adaptation in Japan, Korea, Singapore, Vietnam, and Thailand was different depending on contexts of society, culture, politics, economy, and technology. Every country brought technology to be used as a transmission media in order to reduce interpersonal contact, viral transmission, and outing activities and imposed the policy of economic remedial assistance to indemnify against the loss of income and health cares in order to control the epidemic. For the elderly cluster in Thailand, according to the interviews, found that they confronted troubles of employment and loss income which would like the government to help with the employment and money subsidy.

Keywords: Adaptation, Elderly, Covid-19

บทนำ

ช่วงปลายปีพ.ศ. 2563 ที่ผ่านมา ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หลังจากที่รัฐบาลมีการประกาศตั้งศูนย์ศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือ ศบค. ขึ้นเนื่องจากการระบาดในระลอกที่ 1 นั้นมีความรุนแรงและแพร่กระจายไปทั่วประเทศอย่างรวดเร็ว ประกอบกับการระบาดในครั้งที่ 2 ที่รุนแรงต่อเนื่องมาจากครั้งแรก รัฐบาลจึงได้ประกาศการล็อกดาวน์ต่อเนื่องมาตั้งแต่การระบาดในครั้งแรกเมื่อช่วงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2563 การแพร่ระบาดนี้ส่งผลให้ประชากรจำนวนมากเสียชีวิตจากโรคนี้ (TDRI, 2021) ดังนั้นเพื่อป้องกันการเสียชีวิตจากการแพร่ระบาดในครั้งนี้ รัฐบาลจึงมีการ

ประกาศมาตรการการป้องกันและควบคุมการระบาดของโควิด-19 (Somchai Jitsuchon, 2021) เพื่อเป็นข้อบังคับและให้ความสำคัญและต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด ได้แก่ การสวมใส่หน้ากากผ้าหรือหน้ากากอนามัย ต้องเว้นระยะห่าง 2 เมตร การล้างมือ พกเจลแอลกอฮอล์ หลีกเลี่ยงสถานที่แออัด และหลีกเลี่ยงกลุ่มเสี่ยงหรือผู้ที่มีอาการป่วย และมุ่งเน้นให้ประชาชนอยู่บ้านให้มากที่สุด ส่งผลให้ชีวิตประจำวัน รูปแบบการดำเนินชีวิตและการทำงานของประชาชนได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วมาก การทำงานที่ต้องทำงานที่บ้าน (Work from Home: WFH) ที่ต้องใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลกับบุคคล อีกทั้งยังเกิดวิถีชีวิตใหม่ ๆ ของคนหลายกลุ่ม ซึ่งผลกระทบจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสได้ก่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนวิถีการใช้ชีวิตและพฤติกรรมของผู้คนในสังคมให้อยู่ภายใต้ความปกติรูปแบบใหม่ “New Normal”

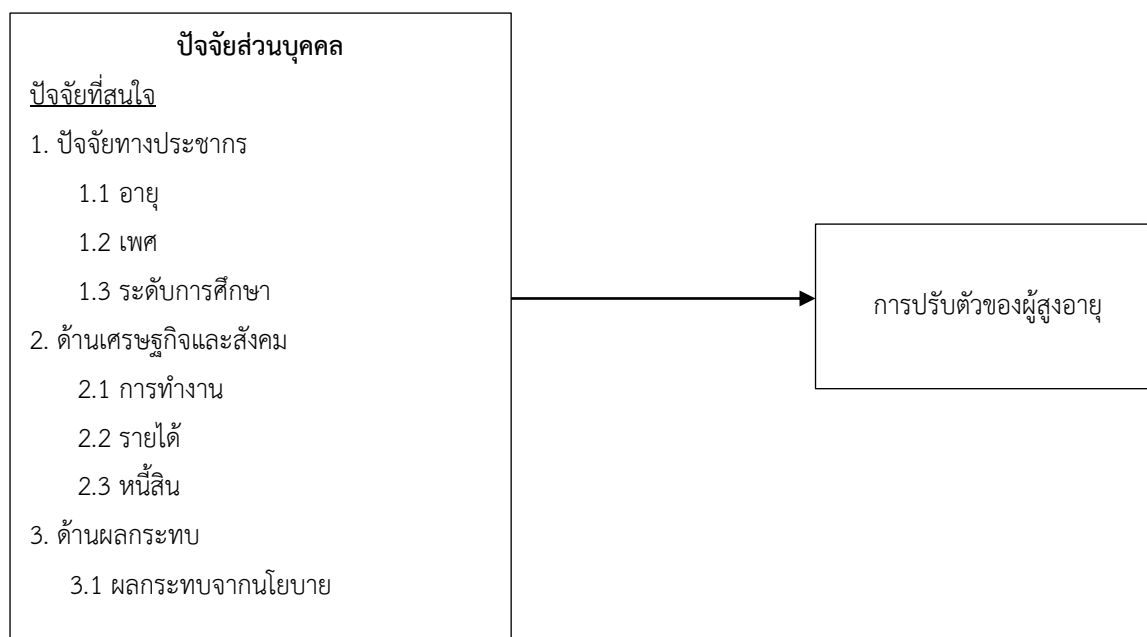
การกักตัวอยู่ที่บ้านส่งผลให้ประชาชนส่วนมากได้รับผลกระทบทางด้านรายได้ การทำงาน และสุขภาพ เช่น การตกงาน การออกจากงาน การขาดแคลนรายได้จากการทำงาน รวมถึงการเดินทางไปพบแพทย์ที่สถานพยาบาล เป็นต้น ซึ่งปัญหาเหล่านี้ล้วนเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มเสี่ยงที่สำคัญที่สุด เนื่องด้วยภาวะสุขภาพที่ถดถอยลงและอุปสรรคในการเดินทางไปพบแพทย์ หากเป็นกลุ่มผู้สูงอายุที่ไม่สามารถใช้ระบบออนไลน์ได้ด้วยแล้วยังได้รับความเดือดร้อนยิ่งกว่ากลุ่มอื่น เนื่องด้วยการขาดการรักษาพยาบาลที่ไม่ต่อเนื่อง อีกทั้งในกลุ่มที่ไม่สามารถทำงานผ่านระบบออนไลน์ได้ก็อาจมีปัญหาในการเลิกจ้าง ซึ่งผู้สูงอายุเองก็จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินชีวิตที่ต้องใช้เทคโนโลยีให้เป็นเพื่อให้ตนเองสามารถติดตามข่าวสารและทันต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เพราะมาตรการการกระตุ้นเศรษฐกิจที่รัฐบาลนำมาให้ประชาชนได้ใช้ประโยชน์ ส่วนใหญ่ต้องอาศัยการลงทะเบียนผ่านทางช่องทางออนไลน์ หรือแม้กระทั่งการติดต่อหน่วยงานของรัฐเองที่ต้องใช้การลงทะเบียนออนไลน์ หากผู้สูงอายุไม่มีทักษะในการใช้สมาร์ทโฟนหรือไม่มีสมาร์ทโฟน ผู้สูงอายุกลุ่มนี้อาจเสียโอกาสที่จะได้รับสิทธิ์ตามมาตรการความช่วยเหลือต่างๆ ของภาครัฐได้

ด้วยเหตุดังกล่าวจากสถานการณ์การแพร่ระบาดในปัจจุบัน ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวของผู้สูงอายุ เพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่สำคัญต่อการปรับตัว และนำไปสู่การจัดทำข้อเสนอแนะที่เหมาะสมต่อผู้สูงอายุ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบวิธีการปรับตัวของผู้สูงอายุภายใต้สถานการณ์โควิด-19 ระลอกใหม่ในประเทศไทยและต่างประเทศ
- 2 เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคของผู้สูงอายุในการปรับตัวภายใต้สถานการณ์โควิด-19 ระลอกใหม่ ในประเทศไทย

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยนำแนวคิดการปรับตัวของ Venelin Terziev ที่ศึกษาถึงการปรับตัวของทหารที่ปลดประจำการในบัลแกเรีย โดยในแบบจำลองประกอบด้วยปัจจัยในระดับสังคม ชุมชน และบุคคลที่ส่งผลต่อการกระทำและพฤติกรรม ผ่านมุมมองด้านปัญหาทางสังคมและจิตวิทยาของตัวบุคคล (Terziev, 2018) ผู้วิจัยได้นำแนวคิดนี้มาประยุกต์ใช้เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการปรับตัว โดยเพิ่มการศึกษาเชิงคุณภาพเพื่ออธิบายการปรับตัวในระดับตัวบุคคล การวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) จึงสามารถอธิบายปัจจัยที่ส่งผลต่อการปรับตัว และข้อมูลเชิงลึกสำหรับการอธิบายเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้อง โดยการวิจัยเชิงปริมาณเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านการใช้แบบสอบถามโดยใช้วิธีสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเป็นการเก็บข้อมูลโดยใช้เครื่องมือที่เป็นแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน แบ่งออกเป็นผู้สูงอายุ 200 ชุด และบุคคลในครัวเรือน 200 ชุด การเก็บข้อมูลผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จากพื้นที่ประชากรในกรุงเทพมหานคร ด้วยการจับฉลากเลือกหมู่บ้าน/ชุมชนและสุ่มบ้านเลขที่ ที่จะเป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษานี้ สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการจัดเก็บข้อมูลผู้วิจัยใช้แบบสอบถามซึ่งประกอบไปด้วย (1) ข้อมูลพื้นฐานทางประชากร (2) ข้อมูลพื้นฐานด้านเศรษฐกิจสังคม (3) การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร (4) ปัญหาที่เกิดจากโควิด-19 และ (5) ความสามารถในการปรับตัว โดยในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ด้วยการทำนายโอกาสความเป็นไปได้ ซึ่งจะวิเคราะห์ด้วยการถดถอยโลจิสติกทวิภาค (Logistic Regression Analysis) ซึ่งอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างการปรับตัวของผู้สูงอายุกับปัจจัยส่วนบุคคล โดยค่าที่ได้จะอธิบายถึงสัดส่วนโอกาสของการเกิดเหตุการณ์ที่สนใจเปรียบเทียบกับกลุ่มอ้างอิง

สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) จากสถานการณ์ของประเทศ ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ สิงคโปร์ และเวียดนาม เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานในการทำ ความเข้าใจการปรับตัวของผู้สูงอายุ รวมไปถึงนโยบายและมาตรการรองรับในต่างประเทศเกี่ยวกับการปรับตัวของ ผู้สูงอายุในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโควิด-19 และการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มตัวอย่าง 5 ราย เพื่อนำไปเก็บข้อมูลไปใช้สำหรับการอธิบายสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

ผลการวิจัย

1) ผลการศึกษาเชิงปริมาณ

จากการศึกษา พบว่าผู้สูงอายุมากกว่าครึ่งเป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 64 มีอายุเฉลี่ยรวมอยู่ที่ 66.28 ปี เมื่อพิจารณาตามช่วงอายุพบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 60-69 มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 75.5 สำหรับในด้านที่อยู่อาศัยพบว่ามากกว่าครึ่งคิดเป็นร้อยละ 50 อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครชั้นใน โดยผู้สูงอายุ มากกว่าครึ่งคิดเป็นร้อยละ 54.5 มีสถานภาพสมรส และ 3 ใน 4 มีบุตรอย่างน้อย 1 คนที่อาศัยอยู่ในครัวเรือน เดียวกัน ในด้านของการศึกษาพบว่าผู้สูงอายุเกือบครึ่งคิดเป็นร้อยละ 47.5 จบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป สำหรับการทำงานพบว่าผู้สูงอายุเกือบครึ่งคิดเป็นร้อยละ 44.5 ไม่ได้ทำงานแล้ว ในขณะที่ 1 ใน 3 ทำธุรกิจ ส่วนตัว/รับจ้างทั่วไป (ร้อยละ 32.0) เมื่อพิจารณาในกลุ่มที่กำลังทำงานอยู่พบว่า ทำงานเฉลี่ย 5.64 วัน/สัปดาห์ และทำงานเฉลี่ยวันละ 8.23 ชั่วโมง เมื่อพิจารณาด้านรายได้พบว่า ผู้สูงอายุมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ที่ 28,975 บาท โดยส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มที่ไม่มีรายได้ คิดเป็นร้อยละ 36 ในขณะที่หนี้สินพบว่าผู้สูงอายุมีหนี้สินเฉลี่ยอยู่ที่ 123,487 บาท ซึ่งส่วนใหญ่เกือบทั้งหมดไม่มีหนี้สินคิดเป็นร้อยละ 83.5

ตารางที่ 1 แสดงร้อยละลักษณะของผู้สูงอายุ จำแนกตามกลุ่ม

ลักษณะทั่วไป	เพศชาย จำนวน (ร้อยละ)	เพศหญิง จำนวน (ร้อยละ)	จำนวนรวม (ร้อยละ)
จำนวนผู้สูงอายุทั้งหมด	36.0	64.0	100.0
อายุ			
60-69 ปี	33.8	66.2	75.5
70-79 ปี	52.9	47.1	17.0
80 ปีขึ้นไป	20.0	80.0	7.5
อายุเฉลี่ย	66.67 ปี	66.06 ปี	66.28 ปี
ค่าต่ำสุด/ค่าสูงสุด	60/81	60/89	60/89
เขตที่อยู่อาศัย			
กรุงเทพมหานครชั้นใน	33.0	67.0	50.0
กรุงเทพมหานครชั้นกลาง	44.2	55.8	21.5

ลักษณะทั่วไป	เพศชาย จำนวน (ร้อยละ)	เพศหญิง จำนวน (ร้อยละ)	จำนวนรวม (ร้อยละ)
จำนวนผู้สูงอายุทั้งหมด	36.0	64.0	100.0
กรุงเทพชั้นนอก	35.1	64.9	28.5
สถานภาพสมรส			
โสด	28.9	71.1	19.0
สมรส	41.3	58.7	54.5
หม้าย	18.5	81.5	18.5
หย่า/เลิกกัน	42.3	57.7	13.0
การมีบุตร			
ไม่มีบุตร	31.9	68.1	23.5
มีบุตร	37.3	62.7	76.5
ระดับการศึกษาสูงสุด			
ไม่ได้เรียน	50.0	50.0	10.0
ประถมศึกษา	17.6	82.4	17.0
มัธยมศึกษาตอนต้น	27.8	72.2	9.0
มัธยมศึกษาตอนปลาย	25.0	75.0	10.0
ปวช.	66.7	33.3	4.5
ปวส.	14.3	85.7	7.0
ปริญญาตรีขึ้นไป	44.7	55.3	42.5
การทำงาน			
ไม่ได้ทำงานในรอบปีที่ผ่านมา	30.3	69.7	44.5
ธุรกิจส่วนตัว/รับจ้างทั่วไป	37.5	60.9	32.0
พนักงาน/ลูกจ้างบริษัทเอกชน	50.0	50.0	9.0
ข้าราชการ/ข้าราชการบำนาญ	41.4	58.6	14.0
จำนวนชั่วโมงทำงานต่อวัน			55.5
ต่ำกว่า 8 ชั่วโมง	37.1	62.9	31.0
มากกว่า 8 ชั่วโมง	38.8	61.2	24.5
ค่าเฉลี่ย	8.52 ชั่วโมง	8.06 ชั่วโมง	8.23 ชั่วโมง
ค่าต่ำสุด/ค่าสูงสุด	3/12	2/12	2/12
จำนวนวันทำงานต่อสัปดาห์			55.5

ลักษณะทั่วไป	เพศชาย จำนวน (ร้อยละ)	เพศหญิง จำนวน (ร้อยละ)	จำนวนรวม (ร้อยละ)
จำนวนผู้สูงอายุทั้งหมด	36.0	64.0	100.0
น้อยกว่า 5 วัน/สัปดาห์	34.0	66.0	25.0
มากกว่า 5 วัน/สัปดาห์	42.6	57.4	30.5
ค่าเฉลี่ย	5.77 วัน	5.56 วัน	5.64 วัน
ค่าต่ำสุด/ค่าสูงสุด	2/7	2/7	2/7
รายได้ บาทต่อเดือน			
ไม่มีรายได้	25.0	75.0	36.0
1-10,000 บาท	13.3	86.7	7.5
10,001-14,999 บาท	44.4	50.0	9.0
15,000-24,999 บาท	37.5	62.5	16.0
มากกว่า 25,000 บาท	44.4	55.6	31.5
ค่าเฉลี่ย	35,722 บาท	25,260 บาท	28,975 บาท
ค่าต่ำสุด/ค่าสูงสุด	0/300,000	0/300,000	0/300,000
หนี้สิน			
ไม่มีหนี้สิน	35.9	63.5	83.5
1-49,999 บาท	57.1	42.9	3.5
50,000-100,000 บาท	28.6	71.4	3.5
100,001-299,999 บาท	12.5	87.5	4.0
มากกว่า 300,000 บาท	45.5	54.5	5.5
ค่าเฉลี่ย	207,555 บาท	76,428 บาท	123,487 บาท
ค่าต่ำสุด/ค่าสูงสุด	0/1,000,000	0/3,000,000	0/3,000,000

ที่มา : จัดเก็บและเรียบเรียงโดยผู้วิจัย

การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 ของผู้สูงอายุ จากการแพร่ระบาดของโควิด-19 ตั้งแต่เดือนธันวาคม 2563 ที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน (เดือน มิถุนายน 2564) พบว่าผู้สูงอายุเกือบทั้งหมดรับทราบถึงการแพร่ระบาดครั้งล่าสุด (ระลอกที่ 3) โดยคิดเป็นร้อยละ 99 ในส่วนของการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของผู้สูงอายุเกี่ยวกับการแพร่ระบาดของโควิด-19 พบว่าผู้สูงอายุรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากหลายแหล่งโดยรับทราบจากสื่อโทรทัศน์มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 84.5 รองลงมาคือทราบด้วยตนเองคิดเป็นร้อยละ 76 ตามด้วยครอบครัวคิดเป็นร้อยละ 69 ตามด้วยสื่ออินเทอร์เน็ตและโซเชียลมีเดีย คิดเป็นร้อยละ 66.5 และที่น้อยที่สุดคือทราบจากเพื่อนบ้านคิดเป็นร้อยละ 56.6

ตารางที่ 2 แสดงร้อยละการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของผู้สูงอายุ จำแนกตามเพศ

ประเด็น	เพศชาย	เพศหญิง	รวม (ร้อยละ)
จำนวนผู้สูงอายุ	36.0	64.0	100.0
การรับทราบถึงการแพร่ระบาดของโควิด-19	98.6	99.2	99.0
ประเภทแหล่งข้อมูลของข่าวสาร			
ค้นคว้าข้อมูลด้วยตนเอง	71.8	79.5	76.5
รับทราบจากครอบครัว	62.0	74.0	69.7
รับทราบจากเพื่อนบ้าน	49.3	60.6	56.6
สื่อโทรทัศน์	83.1	86.6	85.4
สื่ออินเทอร์เน็ต/โซเชียลเน็ตเวิร์ค	66.2	67.7	67.2

หมายเหตุ : จัดทำโดยผู้วิจัย

การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปรับตัวของผู้สูงอายุ ผลการวิเคราะห์ในแบบจำลองที่วิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์ต่อการปรับตัวและรับมือพบว่า มีเพียงกลุ่มผู้สูงอายุที่มีอายุในช่วง 60-69 ปี สามารถปรับตัวได้ดีกว่าประมาณ 5 เท่า ($p\text{-value}=0.033$) เมื่อเปรียบเทียบกับผู้สูงอายุที่มีอายุมากกว่า 80 ปี ขึ้นไป สำหรับด้านการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาที่ต่ำกว่ามีแนวโน้มที่จะปรับตัวและรับมือได้ดีกว่าผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาที่สูงกว่า โดยผู้สูงอายุที่เรียนจบประถมศึกษาและไม่ได้เรียนหนังสือเลย สามารถปรับตัวได้ดีกว่า 4.8 เท่า ($p\text{-value}=0.011$) สำหรับผู้สูงอายุที่เรียนจบมัธยมศึกษาตอนต้น สามารถปรับตัวได้ดีกว่าประมาณ 8 เท่า ($p\text{-value}=0.004$) ถัดมาคือผู้สูงอายุที่เรียนจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและประกาศนียบัตรวิชาชีพ สามารถปรับตัวได้ดีกว่า 4.3 เท่า ($p\text{-value}=0.014$) และผู้สูงอายุที่เรียนจบประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สามารถปรับตัวได้ดีกว่า 4.5 เท่า ($p\text{-value}=0.056$) เมื่อเปรียบเทียบกับผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรีขึ้นไป สำหรับตัวแปรด้านผลกระทบจากมาตรการของภาครัฐพบว่า มีเพียงผู้สูงอายุที่ได้รับผลกระทบจากประกาศใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน และผู้สูงอายุที่ได้รับผลกระทบจากมาตรการ Work From Home เท่านั้นที่พบความสัมพันธ์ระหว่างการปรับตัวของผู้สูงอายุ โดยผู้สูงอายุที่ได้รับผลกระทบจากประกาศใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉินมีแนวโน้มที่จะสามารถปรับตัวต่อสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา-2019 ได้ดีกว่า 2.7 เท่า เมื่อเปรียบเทียบกับผู้สูงอายุที่ไม่ได้รับผลกระทบจากมาตรการใด ๆ เลย ในทางตรงกันข้ามผู้สูงอายุที่ได้รับผลกระทบจากการประกาศใช้มาตรการ Work From Home กลับมีแนวโน้มที่จะปรับตัวได้น้อยกว่าร้อยละ 20 เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มผู้สูงอายุที่ไม่ได้รับผลกระทบจากมาตรการใด ๆ เลย จากผลการวิเคราะห์ด้วยตัวแปรในแบบจำลองนี้สามารถพยากรณ์การปรับตัวของผู้สูงอายุได้ร้อยละ 42.2

ตารางที่ 3 แบบจำลองสัดส่วนโอกาส (Odds Ratio) ต่อการปรับตัวต่อสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19

ตัวแปร	Binary Logistic Regression	
	Odds Ratio	S.E
อายุ		

ตัวแปร	Binary Logistic Regression	
	Odds Ratio	S.E
อายุ 80 ปีขึ้นไป (กลุ่มอ้างอิง)	=====	
อายุ 60-69 ปี	4.945*	0.840
อายุ 70-79 ปี	3.038	0.903
เพศ		
เพศชาย (กลุ่มอ้างอิง)	=====	
เพศหญิง	1.829	0.410
ระดับการศึกษาสูงสุด		
ปริญญาตรีขึ้นไป (กลุ่มอ้างอิง)	=====	
ไม่ได้เรียนและประถมศึกษา	4.745**	0.613
มัธยมศึกษาตอนต้น	8.069***	0.721
มัธยมศึกษาตอนปลายและปวช.	4.301*	0.592
ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง	4.509*	0.789
การทำงาน (ในรอบปี)		
ไม่ได้ทำงาน	=====	
ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย/รับจ้าง	1.327	0.581
พนักงาน/ลูกจ้างบริษัทเอกชน	0.889	0.693
ข้าราชการเกษียณ	0.724	0.611
รายได้ (ในรอบปี)	1.000	0.000
หนี้สิน (ในรอบปี)	3.374	0.762
ผลกระทบจากมาตรการของภาครัฐ		
ไม่ได้รับผลกระทบ (กลุ่มอ้างอิง)	=====	
พ.ร.ก.ฉุกเฉิน	2.737**	0.476
คำสั่งห้ามเดินทางข้ามจังหวัด	1.197	0.554
Work From Home	0.220*	0.868
มาตรการอื่น ๆ เช่น ห้ามออกจากเคหสถาน ฯลฯ	0.000	15255.874
Log likelihood	174.997	
Nagelkerke R Square	0.422	
จำนวนตัวอย่าง	200	

หมายเหตุ: * หมายถึง ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.1, ** หมายถึง ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05, *** หมายถึง ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01, ===== หมายถึง กลุ่มอ้างอิง

2) ผลการศึกษาเชิงคุณภาพ ภาพรวมของสถานการณ์ในต่างประเทศ

ประเทศญี่ปุ่น การแพร่กระจายของโควิด-19 ยังพบมากในกรุงโตเกียวซึ่งเป็นเมืองหลวงและศูนย์กลางของประเทศ และทางรัฐบาลญี่ปุ่นยังมีมาตรการจำกัดในการเคลื่อนไหวของประชากร เช่น มาตรการเว้นระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) มาตรการล็อกดาวน์และการประกาศภาวะฉุกเฉิน ถึงแม้สถานการณ์การแพร่ระบาดจะยังคงมีความรุนแรงและต่อเนื่อง แต่รัฐบาลญี่ปุ่นได้ทำการจัดซื้อวัคซีนไฟเซอร์เพื่อนำมาฉีดให้กับประชาชนและสร้างภูมิคุ้มกันหมู่

ด้านการรับมือของผู้สูงอายุในประเทศญี่ปุ่น พบว่าผู้สูงอายุมากกว่าครึ่งเลือกที่จะลาออกจากงานเนื่องจากกังวลเรื่องการติดเชื้อไวรัสโควิด-19 ด้วยเหตุนี้รัฐจึงให้ความช่วยเหลือด้านการเงินเพื่อชดเชยรายได้ขณะที่ผู้สูงอายุจำนวนอยู่บ้านและกักตัวเพื่อป้องกันโรค รัฐบาลญี่ปุ่นได้เพิ่มนโยบายให้หน่วยงานเทศบาลในแต่ละพื้นที่ออกแบบกิจวัตรประจำวันให้กับผู้สูงอายุ เพื่อคลายความเครียดและสร้างเสริมสุขภาพที่ดีให้กับผู้สูงอายุในบ้านควบคู่ตลอดระยะเวลาของการล็อกดาวน์ (Help Age International, 2020)

ประเทศเกาหลีใต้ ในปัจจุบันยังคงพบเจอผู้ติดเชื้อไวรัสโควิด-19 รายใหม่อยู่ จึงทำให้รัฐบาลต้องขอความร่วมมือจากประชาชนในเมืองหลวงให้อยู่แต่ในบ้าน ลดการทำกิจกรรมกลางแจ้งและในที่ร่ม รวมถึงสั่งปิดกิจการที่มีความเสี่ยงต่อการแพร่ระบาดของโรค นอกจากนี้รัฐบาลเกาหลีใต้ยังเพิ่มจุดตรวจโควิด-19 แบบ 드라이브 เพื่อลดการสัมผัสระหว่างบุคคล และรายงานผลการตรวจผ่านทางแอปพลิเคชันบนสมาร์ตโฟน แต่เดิมประเทศเกาหลีใต้มีระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติที่ครอบคลุม ซึ่งช่วยลดค่าใช้จ่ายด้านการรักษาพยาบาลให้กับประชาชนไม่ว่าจะเป็นกลุ่มอายุใดก็ตาม ทั้งวัยเด็ก วัยทำงานและผู้สูงอายุ ดังนั้น รัฐบาลเกาหลีใต้จึงไม่ประสบปัญหาด้านงบประมาณสาธารณสุข (Sanghoon Lee, 2020)

ด้านการรับมือผู้สูงอายุในประเทศเกาหลีใต้ได้รับผลกระทบจากการเลิกจ้างเป็นจำนวนมากเช่นเดียวกับกลุ่มวัยแรงงาน รัฐบาลเกาหลีใต้ให้บัตรกำนัลหรือคูปองสำหรับค่าอาหาร ค่าอุปโภคบริโภค และสำหรับผู้ที่ไม่ได้รับคูปองหรือบัตรกำนัล หน่วยงานในท้องถิ่นจะเป็นผู้แจกจ่ายอาหาร อุปกรณ์สำหรับป้องกันการติดเชื้อ เช่น หน้ากาก แอลกอฮอล์ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับการดูแลและผลกระทบน้อยที่สุด ถึงกระนั้นก็ยังไม่สามารถบรรเทาความเครียดและความกังวลจากการออกจากงานได้

ประเทศสิงคโปร์ สิงคโปร์เป็นประเทศที่มีการควบคุมและบริหารจัดการโรคและการแพร่ระบาดของโรคได้ดีเป็นอันดับต้น ๆ ของโลก แต่ถึงกระนั้นอัตราการเสียชีวิตของผู้สูงอายุในประเทศสิงคโปร์ยังมีสัดส่วนที่ค่อนข้างสูงคือร้อยละ 16 ถึงกระนั้นรัฐบาลสิงคโปร์ได้บริหารจัดการเลือกวัคซีนหลากหลายประเภทที่ตรงตามความต้องการของประชาชนเพื่อกระตุ้นให้ประชาชนรับวัคซีนให้ได้มากที่สุด โดยล่าสุดมากกว่า 80% ของประชากรสิงคโปร์ได้รับวัคซีนครบจำนวนโดสแล้ว (Ministry Of Health Singapore, 2021)

ด้านการรับมือผู้สูงอายุในสิงคโปร์ส่วนใหญ่สามารถใช้เทคโนโลยีและการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตได้เป็นจำนวนมาก จึงทำให้รับรู้ข้อมูลข่าวสารจำนวนมาก ขณะเดียวกันผู้สูงอายุจำนวนมากได้เพิกเฉยต่อข้อบังคับในการล็อกดาวน์จึงทำรัฐบาลสิงคโปร์ออกมาตรการลงโทษด้วยการปรับเงิน แต่ก็ยังพบผู้สูงอายุบางส่วนที่ละเมิด

ข้อบังคับนี้ ทั้งนี้เป็นเพราะการถูกตัดขาดจากสังคมและคนรอบข้าง ทำให้เกิดความเครียดความกดดัน รวมถึงผู้สูงอายุบางคนเป็นโรคซึมเศร้า เนื่องจากไม่ได้ทำกิจกรรมที่เคยทำ (Channel news asia, 2020)

ประเทศเวียดนาม เวียดนามเป็นหนึ่งในหลายประเทศที่สามารถควบคุมการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ได้ตามที่องค์การอนามัยกำหนด โดยมาตรการหลักคือ การเว้นระยะห่างทางสังคม ประกอบกับมาตรการด้านสาธารณสุขที่ควบคุมการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 ได้ตั้งแต่ในระลอกแรก ทำให้ประเทศเวียดนามสามารถควบคุมการระบาดได้อย่างรวดเร็ว แต่ในปัจจุบันประเทศเวียดนามประสบปัญหาเกี่ยวกับการกลายพันธุ์ของเชื้อไวรัสสายพันธุ์เดลต้าที่แพร่กระจายและติดต่อบุคคลได้ง่าย ทำให้เกิดการแพร่กระจายอีกครั้ง โดยจากสถานการณ์ในปัจจุบันพบว่าผู้สูงอายุในประเทศเวียดนามมีแนวโน้มที่จะเสียชีวิตสูงกว่ากลุ่มอายุอื่น ๆ ถึง 95%

ด้านการรับมือ รัฐบาลของประเทศเวียดนามได้ประกาศถึงความสำคัญของการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส เพื่อให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญและความอันตรายของโรค ขณะเดียวกันภาครัฐได้ขอความร่วมมือจากหน่วยงานและองค์กรทางสังคมในการช่วยเหลือและสนับสนุนการดูแลผู้สูงอายุ เนื่องจากเป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบและต้องการความช่วยเหลือมากกว่ากลุ่มอื่น (Tung, 2020)

การสัมภาษณ์ผู้สูงอายุในประเทศไทย

สำหรับการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุในพื้นที่กรุงเทพมหานคร จำนวน 5 ราย ได้ให้ข้อคิดเห็นต่อสถานการณ์และการปรับตัวต่อสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ที่แตกต่างกันตามลักษณะอาชีพเป็นหลัก ทั้งนี้ เพราะกลุ่มอาชีพที่ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลทั้งหมดเป็นแรงงานนอกระบบ ซึ่งเป็นกลุ่มที่ไม่ได้รับสวัสดิการจากภาครัฐโดยตรง แต่ต้องอาศัยการลงทะเบียนออนไลน์เพื่อรับสิทธิ์ต่อมาตรการเยียวยาของภาครัฐ เช่น โครงการคนละครึ่ง เราชนะ หรือเรารักกัน เป็นต้น ซึ่งบางรายก็ไม่ได้รับสิทธิ์เนื่องจากไม่ผ่านคุณสมบัติหรือข้อกำหนด

สำหรับผลกระทบที่ได้รับพบว่า การประกาศใช้นโยบายของภาครัฐได้แก่ การล็อกดาวน์ และการงดออกนอกเคหะสถาน เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้พวกเขาไม่สามารถทำงานได้ มีรายได้ลดลงหรือบางรายไม่มีรายได้เลย ซึ่งการระบาดในระลอกที่ 1 บางรายอาจพอมีเงินออมเหลืออยู่ แต่เนื่องด้วยการแพร่ระบาดที่ต่อเนื่องจนมาถึงระลอกที่ 2 และการช่วยเหลือจากภาครัฐที่ไม่ทั่วถึง ส่งผลให้ทุกอาชีพได้รับผลกระทบทั้งหมด เช่น ร้านขายของหน้าโรงเรียน/มหาลัยขาดแคลนรายได้ เนื่องจากสถานศึกษาปิด บางรายต้องปรับตัวไปขายขนมเพื่อให้ได้เงินมาเลี้ยงชีพหรือต้องไปขายผักในตลาดแทน สำหรับอาชีพขับรถแท็กซี่ได้รับผลกระทบจากนโยบายการปิดประเทศที่ส่งผลให้ไม่มีนักท่องเที่ยว หรือจำนวนผู้โดยสารที่ลดลงจากการกักตัวที่บ้าน กล่าวได้ว่าขาดทั้งเงินส่งค่ารถและรายได้ประจำวัน

จากข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 5 ราย อาจกล่าวได้ว่า ผู้สูงอายุทั้งหมดเลือกที่จะประกอบอาชีพเสริม หรือเลือกทำอาชีพใหม่เพื่อหารายได้มาทดแทนจากอาชีพหลักที่ไม่สามารถทำงานได้ตามปกติ โดยส่วนใหญ่อาชีพเสริมที่ผู้สูงอายุเลือกทำจะเป็นอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการค้าขาย การรับจ้าง เนื่องจากกลุ่มผู้สูงอายุในการสัมภาษณ์ครั้งนี้ทุกรายยังมีความต้องการเงินเพื่อนำมาใช้จ่ายในชีวิตประจำวันและหนี้สินที่ค้างอยู่ เมื่อเปรียบเทียบกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในต่างประเทศจึงทำให้เห็นได้ชัดว่า ผู้สูงอายุในประเทศไทยได้รับ

ผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 เป็นอย่างมาก อีกทั้งนโยบายในการให้ความช่วยเหลือจากภาครัฐยังไม่ถึงกลุ่มผู้สูงอายุบางกลุ่มที่เป็นแรงงานนอกระบบ อีกทั้งการเข้าถึงระบบสาธารณสุขของไทยที่มีอุปสรรคและขั้นตอนที่ยังยากยังเป็นอีกสาเหตุสำคัญที่ทำให้ผู้สูงอายุบางรายไม่สามารถพบแพทย์ได้ เปรียบเทียบกับประเทศญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และสิงคโปร์ ที่มีการจัดสรรเงินอุดหนุน ยาและเวชภัณฑ์ต่าง ๆ ให้กับประชาชนอย่างทั่วถึงด้วยระบบออนไลน์

สำหรับการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุในประเทศไทยเพื่อนำข้อมูลมาพิจารณาร่วมกับการสำรวจเชิงปริมาณ ทำให้เห็นภาพได้ชัดเจนว่า กลุ่มแรงงานนอกระบบมีแนวโน้มที่จะปรับเปลี่ยนอาชีพและรูปแบบการทำงานเพื่อหารายได้เพิ่มเติมให้กับตนเองและครอบครัวได้ดี ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะส่วนหนึ่งต้องการนำมาใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน และชำระหนี้ค้ำด้วย นอกจากนี้มาตรการที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดอย่างการประกาศใช้พระราชกำหนดฉุกเฉิน และการ Work From Home ยังส่งผลต่อการทำงานและรายได้ของกลุ่มอาชีพเหล่านี้ที่ได้กล่าวข้างต้นด้วย

อภิปรายผล

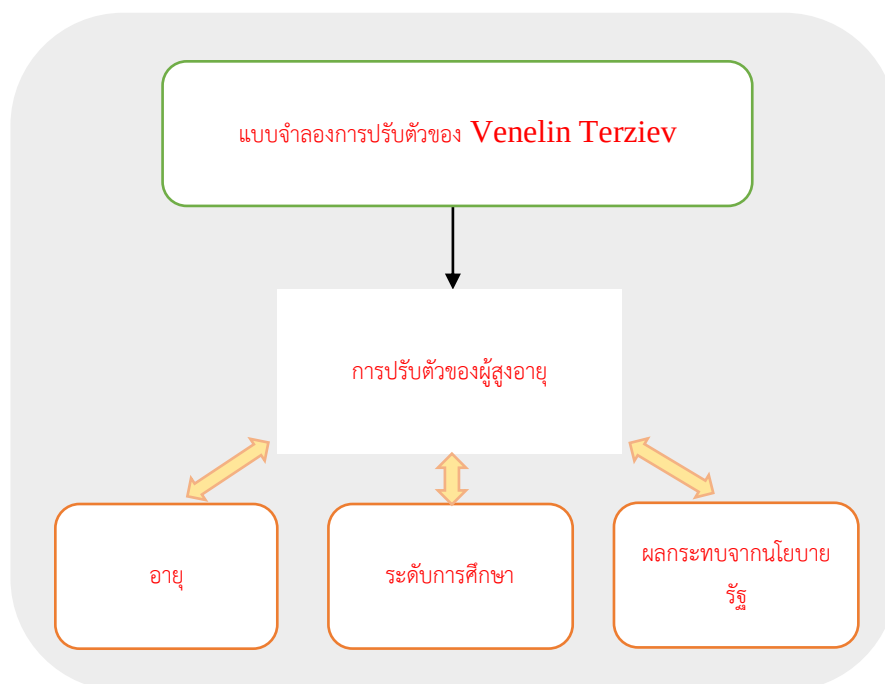
จากการศึกษาংশี้ได้ว่าการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 จนถึงปัจจุบัน (เดือน มิถุนายน 2564) พบว่าผู้สูงอายุเกือบทั้งหมดได้รับทราบถึงการแพร่ระบาดครั้งล่าสุด (ระลอกที่ 3) โดยคิดเป็นร้อยละ 99 ในส่วนของการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของผู้สูงอายุเกี่ยวกับการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 พบว่าผู้สูงอายุรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากหลายแหล่งโดยรับทราบจากสื่อโทรทัศน์ สื่ออินเทอร์เน็ตและโซเชียลมีเดีย ครอบครัวและเพื่อนบ้าน ผู้สูงอายุเกือบทั้งหมดรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ซึ่งแหล่งข้อมูลส่วนใหญ่จะมาจากสื่อโทรทัศน์และข้อมูลข่าวสารรอบตัว อาจกล่าวได้ว่าการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อโทรทัศน์อาจเป็นช่องทางการสื่อสารและการกระจายข้อมูลที่ดีและเหมาะสมให้กับผู้สูงอายุ เนื่องจากผู้สูงอายุบางคนอาจไม่มีเครื่องมือสื่อสารหรืออุปกรณ์ที่สามารถใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อค้นหาหรือสืบค้นข้อมูลได้

ภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ภาครัฐได้ออกมาตรการควบคุมโรค โดยมาตรการที่เด่นชัดและส่งผลกระทบเป็นวงกว้างคือการประกาศใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 หรือพระราชกำหนดฉุกเฉิน และข้อปฏิบัติต่าง ๆ เพื่อควบคุมการแพร่ระบาดของไวรัสซึ่งมีมาตรการสำคัญ ได้แก่ การห้ามเดินทางข้ามจังหวัดโดยไม่จำเป็น การออกคำสั่งขอให้อยู่ในเคหสถานในช่วงเวลาที่กำหนด และรวมถึงการทำงานอยู่ที่บ้าน (Work From Home) ซึ่งผลการสำรวจของผู้วิจัยพบว่าผู้สูงอายุได้รับผลกระทบกับมาตรการของภาครัฐ การประกาศใช้พระราชกำหนดฉุกเฉิน การออกคำสั่งห้ามเดินทางข้ามจังหวัดโดยไม่จำเป็น คำสั่งการทำงานที่บ้าน (Work From Home) และคำสั่งขอให้อยู่ในเคหสถานในช่วงเวลาที่กำหนด และผู้สูงอายุคิดว่าภาครัฐยังไม่สามารถจัดการปัญหาได้เพียงพอต่อความต้องการ

สำหรับปัญหาและผลกระทบของผู้สูงอายุต่อการแพร่ระบาดของสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 พบว่าผู้สูงอายุได้รับผลกระทบในด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาล สุขภาพจิต การเงิน การทำงาน และหนี้สิน โดยผลกระทบด้านสุขภาพจิตเป็นปัจจัยสำคัญของผู้สูงอายุไม่ว่าจะเป็นผู้สูงอายุเพศชายหรือเพศหญิง เนื่องจากสุขภาพจิตมีผลต่อการดำเนินชีวิตและคุณภาพชีวิตในด้านอื่น ๆ ด้วย (Phuangprayong, 2021;

Shi, Guo, Luo, Lei, & Li, 2020) เมื่อทำการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อผู้สูงอายุในการปรับตัวและรับมือกับสถานการณ์การแพร่ระบาดในระลอกที่ 3 ตั้งแต่เดือนธันวาคม พ.ศ.2563 คืออายุและระดับการศึกษา นั่นคือกลุ่มผู้สูงอายุที่ยังมีอายุน้อย และมีระดับการศึกษาที่ต่ำกว่า (Suratana et al., 2021; The Asia Foundation, 2020) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Eshetie, Adane, Demilew, Ayenew, Negash, and Boled (2021) ที่ค้นพบว่าบุคคลที่สามารถปรับตัวและเตรียมความพร้อมได้ดีกว่าคือกลุ่มที่เคยได้รับผลกระทบหรือมีความเสี่ยงต่าง ๆ จากเหตุการณ์การระบาดในครั้งแรก ซึ่งคนกลุ่มนี้จะมีแนวโน้มที่จะเตรียมตัวและรับมือกับสถานการณ์ได้ดีกว่ากลุ่มที่ไม่เคยได้รับผลกระทบใด ๆ จากสถานการณ์การแพร่ระบาดเลย (Phuangprayong, 2021) จากข้อค้นพบดังกล่าวมีความสอดคล้องกับบริบทประเทศไทยที่ภาครัฐมีการประกาศใช้มาตรการควบคุมโรคมาเป็นระยะเวลายาวนานและต่อเนื่องตั้งแต่การแพร่ระบาดของโควิด-19 ในระลอกแรก อีกทั้งกลุ่มที่ได้รับผลกระทบโดยตรงมักเป็นกลุ่มแรงงานในโรงงานหรือแรงงานนอกระบบที่ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว ค่าขายหรือหาเข้ากินค่า (International Labor Organization (ILO), 2020) ทั้งนี้แรงงานเหล่านี้อาจมีกลุ่มผู้สูงอายุอยู่ด้วยเป็นจำนวนไม่น้อย ซึ่งผลกระทบที่ได้จากการระบาดในครั้งแรก อาจเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้กลุ่มแรงงานเหล่านี้มีการเตรียมความพร้อมที่ดี เพื่อรับมือกับสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้นโดยไม่คาดคิดได้ ซึ่งผลการศึกษาเชิงปริมาณนั้นสอดคล้องกับการสัมภาษณ์กลุ่มผู้สูงอายุไทยและการทบทวนเอกสารจากต่างประเทศ จึงสะท้อนให้เห็นว่าการปรับตัวของผู้สูงอายุภายใต้สถานการณ์โควิด-19 มีความแตกต่างกันออกไปตามบริบททางสังคม วัฒนธรรม การเมือง และเศรษฐกิจ ซึ่งสะท้อนให้เห็นผ่านแนวทางการจัดการของในแต่ละประเทศ โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มที่ได้มีความเสี่ยงและต้องการการดูแลมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ

สรุปองค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปรับตัวของผู้สูงอายุ

การศึกษาสถานการณ์ของการปรับตัวในกลุ่มผู้สูงอายุในช่วงของการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ด้วยการวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์เชิงลึก รวมถึงการศึกษาเอกสารทางวิชาการจากต่างประเทศ พบว่า อายุ ระดับการศึกษา และผลกระทบจากมาตรการของรัฐ มีผลการต่อการปรับตัวของผู้สูงอายุเป็นอย่างมาก เมื่อได้วิเคราะห์ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึก จึงอาจกล่าวได้ว่า ผู้สูงอายุที่มีอายุน้อยกว่าอาจมีความสามารถในการปรับตัวให้ทันต่อสถานการณ์ได้ดีกว่า ซึ่งอายุน่าจะมีความเกี่ยวข้องกับความสามารถในการสืบค้นข้อมูลและรับส่งข้อมูลข่าวสาร ขณะเดียวกันในกลุ่มที่มีระดับการศึกษาที่ต่ำกว่าและประกอบอาชีพค้าขาย มีแนวโน้มที่จะปรับเปลี่ยนอาชีพของตนเองได้ง่ายกว่ากลุ่มที่ทำงานประจำหรือทำงานรับจ้าง อีกทั้งผลกระทบที่ได้รับจากนโยบายต่าง ๆ ของรัฐยังมีความสำคัญต่อการปรับตัวของผู้สูงอายุอีกด้วย โดยเฉพาะนโยบาย Work From Home ที่ส่วนใหญ่ผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงมักเป็นพนักงานที่ทำงานบริษัท ซึ่งมีแนวโน้มที่จะปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำงานได้ยากกว่า นอกจากนี้เมื่อพิจารณาถึงความต้องการของผู้สูงอายุ

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรเข้าใจกระบวนการปรับตัวของผู้สูงอายุในสถานการณ์ฉุกเฉินและสามารถนำไปจัดทำแผนยุทธศาสตร์ผู้สูงอายุเพื่อรองรับกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางสังคมแบบฉับพลันได้ในอนาคต

2. ภาครัฐควรมีการประเมินผลโครงการหรือมาตรการเยียวยาของภาครัฐที่ออกมาช่วยเหลือประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุว่ามีผลกระทบต่อการดำเนินโครงการและมาตรการการเยียวยามากน้อยเพียงใด

ข้อเสนอแนะในงานวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งถัดไปควรศึกษาให้ครอบคลุมทุกเขตในกรุงเทพมหานคร และพื้นที่อื่น ๆ ซึ่งจะช่วยให้เห็นภาพกว้างของผลกระทบการปรับตัวและข้อเสนอแนะในกลุ่มผู้สูงอายุได้

References

- Channel news asia. (2020). The Big Read: Digitally estranged, seniors struggle with sense of displacement in pandemic-hit offline world. Retrieved August 29, 2021, from <https://www.channelnewsasia.com/singapore/big-read-covid-19-pandemic-senior-citizens-935416>
- Help Age International. (2020). The impact of COVID-19 on older persons. Retrieved August 25, 2021, from <https://ageingasia.org/wp-content/uploads/2020/08/Japan-Analytical-Brief-July-2020.docx>
- International Labour Organization (ILO). (2020). COVID-19 employment and labour market impact in Thailand. Retrieved August 25, 2021, from https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---asia/---ro-bangkok/documents/briefingnote/wcms_747944.pdf

- Ministry Of Health Singapore. (2021). UPDATE ON LOCAL COVID-19 SITUATION AND VACCINATION PROGRESS (7 SEP 2021). Retrieved August 30, 2021, from [https://www.moh.gov.sg/news-highlights/details/update-on-local-covid-19-situation-and-vaccination-progress-\(7-sep\)](https://www.moh.gov.sg/news-highlights/details/update-on-local-covid-19-situation-and-vaccination-progress-(7-sep))
- Phuangprayong. (2021). THE SITUATION OF IMPACT, SUPPORT NEEDS AND ADAPTATION OF WORKING AGE POPULATION DURING THE COVID-19 PANDEMIC: EMPIRICAL STUDY IN BANGKOK. *Suthiparithat Journal*, 35(1), 266-286. Retrieved August 29, 2021, from https://so05.tci-thaijo.org/index.php/DPU_Suthiparithat_Journal/article/view/249546
- Sanghoon, L. (2020). COVID-19: Smart Management System (SMS) in the Republic of Korea. Retrieved August 29, 2021, from <https://events.development.asia/system/files/materials/2020/04/202004-covid-19-smart-management-system-sms-republic-korea.pdf>
- Shi, C., Guo, Z., Luo, C., Lei, C., & Li, P. (2020). The Psychological Impact and Associated Factors of COVID-19 on the General Public in Hunan, China. *Risk Manag Healthc Policy*, 13, 3187-3199. doi:10.2147/rmhp.S280289
- Somchai Jitsuchon. (2021). The social impact of the COVID-19 outbreak New ripples and measures that should be taken. *TDRI*. Retrieved from <https://tdri.or.th/2021/01/impact-of-new-covid-19-wave/>
- Suratana, S., Tamornpark, R., Apidechkul, T., Srichan, P., Mulikaburt, T., Wongnuch, P., . . . Udplong, A. (2021). Impacts of and survival adaptations to the COVID-19 pandemic among the hill tribe population of northern Thailand: A qualitative study. *PLoS One*, 16(6), e0252326. doi:10.1371/journal.pone.0252326
- TDRI. (2021). The 3rd wave of pandemic, situation, impact, and policy solution. *NRCT-TDRI*. Retrieved from <https://tdri.or.th/2021/05/covid-119/>
- The Asia Foundation. (2020). Enduring the pandemic surveys of the impact of covid-19 on the livelihoods of Thai people. Retrieved August 30, 2021, from <https://asiafoundation.org/wp-content/uploads/2020/09/Enduring-the-Pandemic-Covid-19-Impact-on-Thailand-Livelihoods-Sept-2020.pdf>
- Terziev, V. (2018). *BUILDING A MODEL OF SOCIAL AND PSYCHOLOGICAL ADAPTATION*.
- Tung, L. T. (2020). Social Responses for Older People in COVID-19 Pandemic: Experience from Vietnam. *J Gerontol Soc Work*, 63(6-7), 682-687. doi:10.1080/01634372.2020.1773596

